

ADRODDIAD Y CADEIRYDD 2023-24

Adolygiad o waith Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri

2023-24

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI
ERYRI NATIONAL PARK AUTHORITY

eryri.llyw.cymru

Cyflwyniad

Mae'n anrhydedd i mi gyflwyno'r adroddiad yma, sy'n cofnodi'r cerrig milltir a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf ar ran Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri. Yn ystod y cyfnod dan sylw rydym wedi parhau i yrru ein hamcanion llesiant ar gyfer 2021-2026 ymlaen a wedi profi amryw o heriau a chyfleoedd ar hyd y ffordd. Mae ein hymdrechion ar draws y sectorau wedi bod yn hanfodol wrth i ni warchod a hyrwyddo rhinweddau arbennig Eryri.

Yn yr adroddiad hwn, byddaf yn darparu trosolwg o'n cyflawniadau, yn enwedig ym meysydd amgylcheddau cydnerth, ymateb i'r

her newid hinsawdd, treftadaeth ddiwylliannol, rheoli tir ar ôl-Brexit, a chadwraeth bioamrywiaeth.

Fel Cadeirydd, mae'n bleser gennyf rannu'r datblygiadau hyn, sy'n amlygu ein hymrwymiad i warchod a gwella tirwedd naturiol a diwylliannol unigryw Parc Cenedlaethol Eryri, gan sicrhau ei fod yn parhau i fod yn amgylchedd pwysig a chroesawgar ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Hoffwn ddiolch o galon i'r Cyngorydd Annwen Hughes a Mr Tim Jones am eu gwasanaeth fel Cadeirydd dros y 12 mis diwethaf a'u hymroddiad parhaol i'r Parc Cenedlaethol.

Amgylcheddau Cydnerth

Un o brif amcanion Awdurdod y Parc Cenedlaethol yw datblygu amgylcheddau cydnerth sydd a'r gallu i wrthsefyll pwysau gweithgareddau naturiol a phobl. Dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi gwneud cynnydd sylweddol yn y meysydd yma, yn enwedig wrth reoli gweithgareddau hamdden o fewn y Parc Cenedlaethol. Gyda phoblogrwydd cynyddol Eryri fel cyrchfan i dwristiaid, mae'n amser hollbwysig i gydbwysu anghenion ymwelwyr gyda gwarchod ein tirweddau a'n cymunedau.

I'r perwyl hwn, rydym wedi gosod ac wedi defnyddio cyfrifwyr mewn lleoliadau strategol ar draws y parc i fesur niferoedd ymwelwyr. Mae'r dyfeisiau hyn wedi darparu data hanfodol i ni ar niferoedd a phatrymau ymwelwyr, gan ein galluogi i weithredu strategaethau rheoli effeithiol sy'n lleihau effaith amgylcheddol twristiaeth.

Mae llwyddiant ymgyrch gyfathrebu ymwelwyr Eryri Ni 2023 yn gyflawniad arwyddocaol yn ein hymdrechion i hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy. Mae'r ymgyrch yma wedi codi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd gwarchod ein tirweddau, nid yn unig ymysg ymwelwyr ond hefyd ymysg busnesau a chymunedau

lleol. Trwy ymgysylltu â'r rhanddeiliaid hyn mewn arferion cynaliadwy, rydym wedi gallu meithrin perthynas rhwng twristiaeth, ein cymunedau a'n tirweddau. Nod yr ymgyrch oedd codi ymwybyddiaeth effeithiau ar yr amgylchedd, yn ogystal â chynyddu mewnbwn gan fusnesau lleol trwy fframweithiau megis cynllun busnes prosiect Yr Wyddfa Ddi-Blastig.

Yn ogystal â'r ymdrechion hyn, rydym wedi uwchraddio'n ein cyfleusterau ymwelwyr ledled Eryri'n sylweddol. Mae Canolfan Wybodaeth Betws y Coed, sy'n ganolfan bwysig i dwristiaid, wedi cael ei hadnewyddu i wella ei hygyrchedd a'r ansawdd o wybodaeth a ddarperir. Yn yr un modd, mae'r cyfleusterau yng Nghanolfan Ogwen wedi eu gwella i ddarparu ar gyfer y nifer cynyddol o gerddwyr ac ymwelwyr sy'n ymweld â'r ardal. Mae'r uwchraddio hyn yn rhan o'n hymrwymiad parhaus i ddarparu profiadau ymwelwyr o ansawdd uchel wrth sicrhau bod harddwch naturiol ac ecoleg Eryri'n cael eu gwarchod. Edrychwn ymlaen at yr uwchraddio dehongli sydd ar y gweill yn Hafod Eryri, a fydd yn gwella profiad ymwelwyr ymhellach yn un o'n lleoliadau mwyaf eiconig, gan gynnig cyfleoedd addysgol a golygfeydd trawiadol o'r tirwedd.

Ymateb i Newid Hinsawdd

Newid yn yr hinsawdd yw un o'r heriau mwyaf sy'n wynebu ein byd heddiw, ac mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri wedi ymrwmo i chwarae rôl flaenllaw wrth liniaru'r effeithiau. Dros y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi gwneud cynnydd sylweddol wrth weithredu polisiau'r Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) sy'n hanfodol ar gyfer gwydnwch hinsawdd o fewn y parc. Mae'r polisiau hyn yn arwain ein gweithredoedd ar draws holl amcanion Eryri, gan sicrhau bod datblygiadau newydd wedi'u cynllunio gyda chynaliadwyedd yn ganolog iddynt a bod seilweithiau presennol wedi'u haddasu i wrthsefyll y newid yn yr hinsawdd.

Prif ffocws ein strategaeth ymateb i'r hinsawdd yw datblygu Cynllun Gweithredu sy'n anelu at gyflawni niwtraliaeth carbon ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri erbyn 2030. Mae'r nod uchelgeisiol hwn yn adlewyrchu ein hymrwymiad i leihau ein hól troed carbon ac arwain drwy esiampl yn yr ymdrech fyd-eang i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd. Mae'r Cynllun Gweithredu yn nodi dull cynhwysfawr tuag at leihau carbon, gan bwysleisio'r angen i leihau allyriadau ar draws holl weithrediadau'r Awdurdod, gan gynnwys ein hadeiladau, cerbydau, ac asedau eraill. Mae mentrau allweddol o dan y cynllun hwn yn cynnwys hyrwyddo effeithlonrwydd ynni, trawsnewid i

ffynonellau ynni adnewyddadwy, a gweithredu arferion rheoli tir cynaliadwy sy'n cynyddu dal a storio carbon.

Mae ein hymdrechion i fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd yn cael eu cryfhau ymhellach gan ein partneriaethau gyda Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol eraill. Drwy'r cydweithrediadau hyn, rydym wedi gallu rhannu arferion gorau a chydlynu ein gweithredoedd i gynyddu effaith ein mentrau hinsawdd. Enghraifft nodedig o'r cydweithrediad hwn yw ein cyfraniad mewn prosiectau adfer natur a storio carbon sy'n cyd-fynd â strategaethau hinsawdd cenedlaethol a rhyngwladol ehangach. Drwy gyfrannu at y mentrau hyn, nid yn unig rydym yn helpu i liniaru effeithiau newid yn yr hinsawdd o fewn Eryri ond rydym hefyd yn cefnogi'r ymdrech fyd-eang i warchod ein planed ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Yn ogystal â'n gweithredu uniongyrchol ar newid hinsawdd, rydym yn cymryd rhan weithgar mewn codi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd gwydnwch hinsawdd o fewn y gymuned trwy fentrau fel Cronfa Gymunedol Eryri. Mae'r ymdrechion hyn yn hanfodol wrth adeiladu cymuned wydn sy'n barod iawn i addasu i'r heriau a berir gan hinsawdd sy'n newid.

Treftadaeth Ddiwylliannol

Nid yw Parc Cenedlaethol Eryri yn unig yn le o harddwch naturiol eithriadol ond hefyd yn rhanbarth a draddodir â threftadaeth ddiwylliannol. Mae gwarchod a gwella'r dreftadaeth hon yn rhan sylfaenol o'n cenhadaeth, ac yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, rydym wedi gwneud camau mawr yn y maes hwn. Un o'n cyflawniadau mwyaf nodedig yw datblygiad y Strategaeth Treftadaeth Ddiwylliannol, sy'n darparu fframwaith cynhwysfawr ar gyfer rheoli a hyrwyddo diwylliant Eryri. Mae'r strategaeth hon yn amlinellu prif flaenoriaethau a chamau gweithredu ar gyfer gwarchod gwead hanesyddol a diwylliannol y parc, gan sicrhau bod y trysorau hyn yn cael eu gwarchod ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

Mae Cynllun Partneriaeth Tirwedd Carneddau yn sefyll allan fel prosiect blaenllaw yn ein hymdrechion rheoli treftadaeth ddiwylliannol. Mae'r prosiect uchelgeisiol hwn, sy'n dwyn ynghyd ystod amrywiol o randdeiliaid, gan gynnwys cymunedau lleol, sefydliadau

treftadaeth, a grwpiau cadwraeth, yn anelu at warchod a dathlu tirwedd ddiwylliannol unigryw mynyddoedd y Carneddau. Mae'r prosiect ar y trywydd iawn i'w gwblhau erbyn 2025 ac mae eisoes wedi gwneud cynnydd sylweddol wrth warchod safleoedd hanesyddol pwysig, hyrwyddo arferion defnydd tir traddodiadol, a datblygu gwerthfawrogiad o arwyddocâd diwylliannol yr ardal ymysg trigolion ac ymwelwyr. Mae llwyddiant y prosiect hwn yn tanlinellu pwysigrwydd cydweithio wrth reoli treftadaeth a rheoli tir ac yn amlygu ein hymrwymiad i ddiogelu hunaniaeth ddiwylliannol Eryri.

Mae ein hymdrechion rheoli treftadaeth ddiwylliannol hefyd yn ymestyn i hyrwyddo treftadaeth ieithyddol gyfoethog Eryri. Fel rhan o'n hymrwymiad i warchod yr iaith Gymraeg, rydym wedi gweithredu amrywiol fentrau i annog defnyddio'r Gymraeg yng nghyd-destun swyddogol ac anffurfiol o fewn ein gwaith, ac o fewn y gymuned.

Rheoli Tir Ar Ôl Brexit

Mae'r cyfnod ôl-Brexit wedi dod â newidiadau sylweddol i arferion rheoli tir ledled y DU, ac mae Parc Cenedlaethol Eryri wedi bod yn rhagweithiol wrth addasu i'r realiti newydd hyn. Mae'r tynnu'n ôl o'r Undeb Ewropeaidd wedi arwain at newidiadau mewn polisiau amaethyddol, mecanwaith cyllido, a rheoliadau amgylcheddol, sydd i gyd yn cael effaith uniongyrchol ar reoli tir o fewn y parc. Mewn ymateb, rydym wedi ymgysylltu'n agos gyda Llywodraeth Cymru a phartneriaid eraill i sicrhau bod Eryri yn elwa ar y polisiau rheoli tir a chyfleoedd cyllido sy'n esblygu.

Mae ein cydweithrediad â'r sector tir wedi bod yn arbennig o werthfawr wrth lywio cymhlethdodau'r dirwedd ôl-Brexit. Drwy gynnal deialog agored a pharhaus gyda ffermwyr, tîrfeddianwyr, a rhanddeiliaid eraill, rydym wedi gallu nodi ac ateb yr heriau yr ydym yn eu hwynebu, tra hefyd yn hyrwyddo arferion rheoli tir cynaliadwy sy'n cyd-fynd â'n nodau amgylcheddol. Mae'r dull cydweithredol hwn wedi ein galluogi i addasu ein strategaethau i bolisiau newydd a sicrhau bod anghenion y sector tir yn cael eu hintegreiddio'n effeithiol.

Un o ganlyniadau allweddol ein strategaeth rheoli tir ôl-Brexit yw datblygu partneriaethau newydd gyda thîrfeddianwyr i gyflawni prosiectau cadwraeth ar dir preifat. Mae'r prosiectau hyn, sy'n amrywio o adfer cynefinoedd i weithredu arferion pori cynaliadwy, yn helpu i greu tirwedd fwy gwydn ac amrywiol ar draws Eryri. Trwy weithio'n agos gyda tîrfeddianwyr, nid yn unig rydym yn gwella ecoleg Eryri ond rydym hefyd yn cefnogi hyfywedd economaidd arferion ffermio traddodiadol sydd wedi siapio'r dirwedd ers cenedlaethau.

Mae ein hymgysylltiad â llunwyr polisiau a rhanddeiliaid wedi canolbwyntio ar sicrhau bod y polisiau amaethyddol newydd a'r cyllidebau a gyflwynwyd yn y cyfnod ôl-Brexit wedi'u cynllunio i hyrwyddo cynaliadwyedd amgylcheddol, gwarchod bioamrywiaeth, a chefnogi bywoliaethau'r rhai sy'n dibynnu ar y tir. Wrth i ni barhau i lywio'r dirwedd ar ôl-Brexit, rydym yn parhau i fod wedi ymrwymo i sicrhau bod arferion rheoli tir Eryri yn gynaliadwy o safbwynt amgylcheddol ac yn hyfyw yn economaidd.

Mynd i'r Afael â Dirywiad Bioamrywiaeth

Mae dirywiad bioamrywiaeth yn argyfwng byd-eang sydd a goblygiadau dwfn ar gyfer ecosystemau Parc Cenedlaethol Eryri. Gan gydnabod brys y mater hwn, rydym wedi dwysáu ein hymdrechion i fynd i'r afael â dirywiad bioamrywiaeth drwy ystod o fentrau cadwraeth. Arweinir hyn trwy ein dealltwriaeth bod gwarchod ac adfer cynefinoedd naturiol y parc yn hanfodol nid yn unig ar gyfer cadw bioamrywiaeth ond hefyd ar gyfer iechyd a lles y cymunedau sy'n dibynnu ar yr ecosystemau.

Un o gonglfeini ein strategaeth bioamrywiaeth yw parhau â phrosiectau cadwraeth allweddol megis HLF Carneddau, Prosiect Coedwigoedd Glaw Celtaidd, a'r Rhaglen Mawndiroedd Genedlaethol. Dyluniwyd y prosiectau hyn i warchod rhai o gynefinoedd pwysig Eryri, gan gynnwys coetiroedd hynafol, mawndiroedd, a ucheldiroedd er mwyn cefnogi ymdrechion cadwraeth ehangach ar draws Cymru a thu hwnt.

Yn ogystal â'r prosiectau hyn, rydym hefyd wedi gwneud cynnydd yn ein hymdrechion i arolygu a gwarchod Coedwigoedd ac Ardaloedd Hen Goedwigoedd (PAWS). Bydd y data a gasglwyd o'r arolygon hyn yn llywio datblygiad Strategaeth Coed a Choetiroedd gynhwysfawr ar gyfer Eryri, gan sicrhau bod y cynefinoedd hanfodol hyn yn cael eu gwarchod a'u rheoli'n gynaliadwy yn y blynyddoedd i ddod.

Cefnogir ein gwaith ar fioamrywiaeth ymhellach gan ymchwil ac ymdrechion monitro parhaus. Drwy weithio gydag sefydliadau academaidd, sefydliadau cadwraeth, a phartneriaid eraill, rydym yn casglu'r data sydd eu hangen i lywio ein strategaethau cadwraeth a mesur effaith ein hymdrechion. Mae'r dull seiliedig ar dystiolaeth yma yn hanfodol i sicrhau bod ein gweithredoedd yn effeithiol wrth wrthdroi dirywiad bioamrywiaeth a gwarchod cyfoeth naturiol Eryri.

Ymgysylltu a'n Cymunedau

Mae ymgysylltu â'r cymunedau o fewn ac o gwmpas Parc Cenedlaethol Eryri bob amser wedi bod yn flaenoriaeth i'r Awdurdod, ac mae'r flwyddyn ddiwethaf wedi gweld ffocws newydd ar weithgareddau ymgysylltu. Rydym wedi parhau i feithrin perthnasoedd cryf gyda chymunedau lleol, gan sicrhau bod eu lleisiau'n cael eu clywed yn y broses gwneud penderfyniadau. Gwnaed hyn drwy amrywiaeth o sianelau, gan gynnwys ymgynghoriadau cyhoeddus, cyfarfodydd cymunedol, a phrosiectau cydweithredol.

Mae ein hymdrechion ymgysylltu cymunedol hefyd wedi ymestyn i weithgareddau addysgol a chodi ymwybyddiaeth. Trwy bartneriaethau gydag ysgolion, grwpiau cymunedol, a busnesau lleol, rydym wedi gallu cyflwyno amrywiaeth o raglenni sydd wedi'u hanelu at ddatblygu dealltwriaeth o dreftadaeth naturiol a diwylliannol y parc. Mae'r rhaglenni hyn nid yn unig yn helpu i addysgu'r genhedlaeth nesaf am bwysigrwydd cadwraeth ond hefyd yn cryfhau'r cysylltiad rhwng y gymuned a'r parc.

Casgliad

I gloi, mae'r flwyddyn ddiwethaf wedi bod yn flwyddyn o gynnydd sylweddol i Barc Cenedlaethol Eryri. Er gwaethaf yr heriau a osodwyd gan newid yn yr hinsawdd, rheoli tir ôl-Brexit, a dirywiad bioamrywiaeth, rydym wedi parhau i wneud cynnydd sylweddol tuag at gyflawni ein hamcanion llesiant. Mae ein hymdrechion i wella gwydnwch ein hamgylcheddau, gwarchod ein treftadaeth ddiwylliannol, ac ymgysylltu â'n cymunedau wedi llwyddo, ac rydym mewn sefyllfa dda i adeiladu ar y cyflawniadau hyn yn y blynyddoedd i ddod.

Hoffwn estyn fy niolchiadau diffuant i holl aelodau, swyddogion, a phartneriaid sydd wedi cyfrannu at y llwyddiannau hyn. Mae eich ymroddiad, eich gwaith caled, a'ch angerdd dros Eryri wedi bod yn hanfodol wrth symud ein cenhadaeth yn ei blaen. Wrth i ni edrych ymlaen, rwy'n hyderus y byddwn, gyda'n gilydd, yn parhau i wneud Parc Cenedlaethol Eryri yn noddfa o gynaliadwyedd, gwydnwch, a chyfoeth diwylliannol i genedlaethau'r dyfodol.

Diolch yn fawr iawn.

